

PRILOG POZNAVANJU POVIJESTI OBRRTNIŠTVA U ĐURĐEVCU

O razvoju obrta, cehova i obrtničkih udruženja u ovom dijelu Podravine dosad je mnogo pisano. Unatoč tomu što je već nekoliko autora obradilo povijest Đurđevca, niti jedan se nije opširnije pozabavio razvojem obrtništva. Želeći nešto napisati o samom razvoju obrta i osnivanju Prve obrtničke zadruge u Đurđevcu, potrebno je ova zbivanja smjestiti u vrijeme od 15. do 20. stoljeća, da bismo vidjeli kako je i u kakvom povijesnom i životnom okruženju došlo do njegova razvoja.

U našim je krajevima do pojave Turaka (15. stoljeće) bio veoma razvijen gospodarski i društveni život u gradovima (Varaždin, Virovitica, Križevci, Koprivnica) kao i u manjim mjestima kao što su Đurđevac, Virje (Prodavić) i Novigrad (Komarnica). Samim dolaskom Turaka sav taj život zamire, tako da se o obrtu u tom periodu nema što više reći. Tek povlačenjem turske vojske ponovno buja život u tim krajevima, pa tako i obrt.

Dakle, razvoj obrta, trgovine i drugog poduzetništva uvelike je ovisio o učestalim najezdama turskih osvajača, koji su pustošili, palili i pljačkali naše krajeve. Cjelokupno stanovništvo od Virovitice pa do Koprivnice, izbjeglo je pred naletima turske vojske, tako da je čitav kraj ostao nenaseljen. Turci su 1552. zauzeli i Viroviticu, a Đurđevac i Virje ostali su kao jedine neosvojene utvrde na potezu do Koprivnice, ali je Đurđevac dugo bio istaknuta točka obrane kao i zona stalnih ratnih sukoba. Sredinom 16. stoljeća organizirana je vojna obrana (Vojna krajina), koja je 1578. stavljena pod austrijsku vojnu upravu. Vojna krajina ukinula je civilnu vlast, te je cjelokupan vojni, politički, pa i gospodarski život tih krajeva bio podvrgnut austrijskoj vojnoj vlasti. U to vrijeme nije se moglo govoriti o nekakvom razvoju obrta jer nije bilo ni stanovništva. Obrtništvo i cehovi bili su razvijeni samo u područjima izvan Vojne krajine, osobito u Varaždinu, koji je bio sjedište generalata i jako gospodarsko, upravno i prometno središte, te u Koprivnici i Legradu. Treba napomenuti da su tada u zapadnoj i istočnoj Europi cehovska udruženja pomalo odumirala, dok je do te pojave kod nas došlo tek krajem 19. stoljeća.

Podržavani od vlasti cehovi su brzo dobili privilegirani status te odigrali veoma važnu ulogu u razvoju obrtničke proizvodnje, a i cijele privrede. Pod svojom kontrolom imali su cijelu proizvodnju, određivali su kvalitetu i kvantitetu proizvoda te umnogome kontrolirali i usmjeravali posao i život obrtnika. Svi su se morali strogo pridržavati oštih i krutih pravila (artikulaša), koja su određivala kvalitetu i cijenu proizvoda, opskrbu sirovinama, visinu nadnica, radno vrijeme, broj naučnika (djetića) i šegrtu, a često su zalazila i u privatni život obrtnika. Često su obrtnici sličnih ili srodnih

zanimanja osnivali svoje cehove, tako da je u jednom mjestu bilo i nekoliko cehova ili drugara. U to doba postojali su mnogi obrtnici: kovači, mlinari, kolari, draksari (drvotokari), slojsari (bravari), šnajdari (krojači), opančari, šustari (postolari), suknari, farbari medicari, kožuvari, remenari, slajfari (brusači), kožari, cimermari (tesari), tišlari (stolari), zidari, pećari, pintari (bačvari), rešetari, špengleri (limari), škofari (krovopokrivači slamom), brijači, krznari, zlatari, klobučari, pekari, lončari, užari, ciglari i drugi.

Slabljenjem Turskog Carstva, sredinom 17. stoljeća, počeli su jenjavati upadi turske vojske, a uvelike je ojačala i Vojna krajina reorganizacijom po nalogu Marije Terezije, čijom je naredbom osnovana 1749. Đurđevačka pukovnija. Tako su se počeli stvarati uvjeti za povratak stanovništva. Oko utvrda se šire naselja, a počela su nicati i prva sela. U takvim okolnostima, krajem 17. stoljeća normalno da je došlo i do razvoja trgovine i obrta u tim mjestima. S njemačkim plaćenicima i austrijskim časnicima pristigli su i prvi trgovci i obrtnici iz zapadnih zemalja, koji će kasnije postati najutjecajniji stalež što će se pokazati u njihovom obnašanju društvenih i upravnih obveza u naseljima. Broj obrtnika se povećao te je došlo do potrebe međusobnog organiziranja, što je podržao i bečki dvor. Prvi cehovi koji su osnovani bili su više pod kontrolom vojne vlasti nego samostalni, a na području svake pukovnije osnovan je samo jedan ceh u koji su bili udruženi svi obrtnici. Uz to su mnogi po graničarskom zakonu iz 1807. bili obvezni na trajnu graničarsku službu, što je također utjecalo na razvoj obrtništva. Ono se osobito počelo razvijati nakon 1763. kada su vojne vlasti same počele doseljivati obrtnike kao i nakon 1771. kada je Varaždinski generalat izdao listu cehovskih slobodština. Upravo tada dolazi do osnivanja obrtničkih organizacija (bratovština, udruga, zadruga...) i to u Virju 1867., Đurđevcu 1866., Kloštru 1890., Pitomači 1860. i Novigradu. U Vojnoj krajini su se vojne vlasti zadržale do 6. srpnja 1871. kada je kraljevskim rješenjem uvedena građanska uprava. Ukinut je Varaždinski generalat i na našem području osnovane su dvije podžupanije (Križevačka i Bjelovarska), koje su se 1886. spojile u jednu pod imenom Bjelovarsko-križevačka županija. Ustrojstva tih zadruga i pravila veoma se razlikuju od prije nastalih cehova u Varaždinu, Koprivnici i Legradu. Stvaranjem novih društveno-gospodarskih odnosa popušta stega starih cehovskih artikulaša, pa pravila obrtničkih zadruga nisu bila toliko kruta ali su još uvijek štitila staleške interese. Kako su se pak mijenjale vlasti i odnosi u njoj, tako su se mijenjali i zakoni prema kojima i pravila i to četiri puta (1875., 1891., 1893. i 1922. godine). Iz navedenih podataka može se zaključiti da su cehovi bili najprije osnovani u Varaždinu i ostalim mjestima izvan Vojne krajine, a tek onda postupno, od Koprivnice pa do Virovitice, razmjerno s povlačenjem turske vojske. Najstariji sačuvani dokumenti o postojanju sežu od 1557. u Varaždinu pa do 1635. u Koprivnici. U tim mjestima, pa i u Đurđevcu zasigurno su cehovi postojali i prije nego nam oni to dokazuju, no to se, nažalost, ne može potvrditi, jer sačuvanih dokumenata nema. Obrtne zadruge koje su tada osnovane održale su se čak do pred početak drugoga svjetskog rata, dok nasuprot njima, u zapadnim krajevima cehovi lagano gube svoj značaj i ulogu ubrzanom razvojem kapitalističkih odnosa, trgovine i tehnike.

Da je Đurđevac i prije 1833. bio veoma razvijeno obrtničko središte, možemo zaključiti iz teksta spomenice župe đurđevačke iz 1833., u kojem se spominje Matija Leščan, cehmeštar (poglavar) ondašnjeg obrtničkog ceha, koji je na cehovski račun dao podići kip Sv. Ivana Nepomuka. U njoj se još spominje da je u Đurđevcu bilo još mnogo obrtnika tako da su se udružili u tri ceha. Slijedeći dokaz postojanja ceha u Đurđevcu je osnivanje Obrtničke zadruge u Pitomači 1. siječnja 1862. godine. Naime, nekoliko godina prije pitomački obrtnici sporazumno su se odvojili od đurđevačke zadruge dobivši svoj dio od 240 forinti. Prema tome, nema nikakve sumnje o postojanju obrtničkog udruženja u to vrijeme, no točno odrediti godinu njegova osnivanja teško je bez vjerodostojnih dokumenata.

Pravila
1 obrtno zadruge u Gjurgeocu
Triska zadruge
§ 1

- a) Podupirati i promovirati zajedničke i stručne interese obrtnog statista;
- b) podignuti snagu pojedinih obrtnih struka time, da se na stoji oko njihova usavršenja sa svimi taj svrsi odgovarajućimi sredstvi;
- c) nastojati, da se prouzumi na zajednički račun statista obrtna poduzeća;
- d) omogućiiti dobavu sirovina na velika, a tako i dobavu da meš mnogim obrtnim strukam, neobhodno posebnih pomoćnih strojeva;
- e) dabitati što izvoljniji susretanjem sa nastojanje mudlecništva, da se podigne razina teoretičkog i praktičnog znanja obrtnog podmlatka;
- f) stvoriti uz posebna pravila radužnu blagovnu za podparu članova u materijalnom i moralnom pravcu, napose u smislu zak. št. XIV 1891.
- g) posredovati kod poljarki balfa;
- h) iravnati putem posebnoga pomiebnoga poferenstva razmiese medje radužnici i balfami

16. § zadruge
§ 2

Zadruge prva sastoji se iz četrdeset i pet članova podpari

poslove odrediti u koje obrtne firme imade se prema ustanovam
§ 154, obit. zakona up. obrt. raduina, in. s. v. n.

u Durđevcu 30. lipnja 1893

Statut i zastupnici I^{ve} obrtne
zadrugę

1
Bolto Peršić

natpisnik

Pravila, str. 12

Stefan Loren
Bos. Blagajčin

Mijo Kitulij

A. Pradolnik
podpisnik

Stefan Peršić, obrtnik

Pr. 45864

Ova pravila vađavaju se
Kri. hrv. - slav. - dalin. zem. vlada
opel na obrtnarje poslove

U Zagrebu dne 19. studenoga 1893.

La. bana:

Stefan Peršić

Faksimil zadnje stranice Pravila prve obrtničke zadruge u Durđevcu iz 1893.

Prema najstarijim, meni poznatim, sačuvanim dokumentima, Prva obrtnička zadruga u Đurđevcu osnovana je 6. rujna 1866. godine. Pošto je 1749. formirana Đurđevačka pukovnija, tako je i postojeća zadruga bila mjerodavna za cijelo njeno područje te je i ona bila pod kontrolom vojnih vlasti. Prvi načelnik (predsjednik) zadruge je bio kovač Luka Turković a podnačelnik stolar Mihael Vavrecky. Perovođa (pisar) zadružnih knjiga zvao se Milan Zobundija. Te godine u zadrugu je bilo upisano 90 članova, od kojih je 27 bilo iz Đurđevca. To su farbar Ivan Điketa, pekar i gostioničar Ignac Čikvar, bravar Mihail Cikoša, remenar Mijo Škrlec, tkalac Allois Feichtinger, kovači Petar Fusić, Luka Turković, Štefan Kraliček, Imbro Koren, Mathias Premac, Jozo Berta, Janko Leščan i Jozo Zlatec, stolari Mihael Vavrecky, Franc Jančiev, Štefan Vinkovec, Carl Müller i Petar Stanišić, bačvari Martin Raptavi, Miško Feigel i Martin Majstorović, te kolari Martin Kolarić, Boltek Peršić, Jozo Dokuš i Mato Flanjek. Kojim su se obrtom bavili Štefan Vonšovskey i Đuro Kovačić nisam saznao. Većina preostalih zadrugara bila je iz Virja i Peteranca kao jačih obrtničkih središta te iz Kalinovca, Ferdinandovca, Prugovca, Čepelovca, Molvi, Ždale, Šemovaca, Velikog Trojstva, Maglenče, Trojstvenog Markovca, Patkovca, Sigeca, Gole, Hlebina, Gotalova, Drnja i Torčeca. Kao dokaz dolaska stranih obrtnika u Đurđevac su Mađari Điketa, Čikvar i Cikoša, Nijemci Geichtinger, Müller i Feigel te Poljaci Vonšovskey i Vavrecky, koji se 1883. vratio u domovinu. Svi članovi zadruge svake godine su upisivani u imenik u kojem se vodila evidencija dugovanja prema zadrugi u vidu prinosa (članarine), globe (kazne) i kamata na posudbine. Kao takva zadruga se održala sve do ukidanja Vojne krajine, kada civilne vlasti preuzimaju nadležnost nad obrtništvom. Tada se iz zadruge izdvajaju obrtnici iz daljnjih mjesta, tako da u njoj ostaju uglavnom članovi iz Đurđevca

Zadruga je prema pravilima imala osnovni zadatak unapređivanje obrtništva i potpomaganje članova te njihovih porodica. Vodstvo zadruge se biralo svake godine, tako da su pojedini bili i po nekoliko godina načelnici, kao što su Luka Turković (1866-1872.), Mathias Premac (1872-1875.) i Martin Raptavi (1875-1878.). Tih godina zadrugu je vodilo desetak uglednih a zasigurno i imućnih obrtnika koji su se izmjenjivali u obvezama bilo da su bili načelnici, podnačelnici ili odbornici. Kao član zadruge i jedan od najimućnijih bio je Eduard Nötig (pristupio zadrugi 1868.) kao trgovac, gostioničar, pivar, mesar, trgovac i vlasnik paromlina. Naslijedio ga je sin Slavoljub koji je umro 1883., a njega Josip koji je otišao u stečaj 15. lipnja 1895. s trgovinom mješovite robe. Zadrugu su sačinjavali uglavnom kolari, stolari, bačvari i kovači. Od remenara se spominju Mijo Škrlec i Štefan Gečević (upisan 1873. godine), a od gostioničara Ignac Čikvar, Mihail Domitrović (upisan 1868.), Petar Avirović (upisan 1868.), Đuro Semerai (upisan 1868.), Juraj Mihinić (upisan 1868.), Josip Marenić (upisan 1873.), Josip Đurišević (upisan 1873.) i Đuro Ivandija (upisan 1873.). Od rjeđih zanimanja 1868. je upisan Petar Kirin kao puškar koji je vjerojatno radio za potrebe vojske, zatim rezbar Anton Obranović (upisan 1872.), prnkar Ivo Marić (upisan 1868.), brijač Johann Veigant (upisan 1873.), licitar Ludvig Zajček (upisan 1874.), kotlar Ivo Hodalić (upisan 1878.), te krojač Đuro Zlatec (upisan 1880.). Prva žena član zadruge je bila Katarina Gurgula, udovica (upisana 1868.), na čije je ime glasila trgovina, vlasništvo pokojnog muža. Od trgovaca treba još spomenuti Sigmunda Singera (upisan 1873.), i Ljudevita Winklera (upisan 1878.) koji je radom započeo 20. svibnja 1876., a ujedno je bio kraće vrijeme i načelnik.

Od ostalih knjiga vodila se knjiga primanja i slanja dopisa (urudžbeni zapisnik), kao što su bile žalbe, pritužbe, molbe i dopisi kotarskog ureda. Primjerice, 5. kolovoza 1872. kotarskom uredu je prijavljeno 13 obrtnika koji su se bez dozvole bavili obrtom, 13. rujna upućena je dozvola krčmaru Đuri Mihiniću za obnavljanje pekarskog obrta, 23. veljače 1873. kotarski ured javlja da će 1. ožujka biti svečana zadušnica za caricu i kraljicu Karolinu Augustu, na kojoj je obavezno prisustvovati. 20. svibnja 1873. kotarski ured šalje dozvolu za otvaranje obrta zidaru Valentu Rivi iz St. Daniela,

- 2 -

Broj poslovne knjige: 91/920.

Poslovna knjiga.

Mije Miholeka

Rodno mjesto Gjunjevac

Općina "

Kotar "

Zemlja Slavonska

Zavičajno mjesto Gjunjevac

Općina "

Kotar Slavonska

Zemlja hr. Moš. oblasti

Izdana po 30. rujna 1920

Moš. predstojnik

Mijević

Opazka: Tiskovu poslovnicu sastavi ili sastaviti daće ili
 pač oravu svoja poslovna knjiga preinačenom sadržaja krivo-
 tva, a u slučaju krivotvorenja javne izprave, ter će se u smi-
 slu se kazniti tamnicom od 6 godina.

- 3 -

Osobni opis.

God. rođenja <u>1904</u>	Usta <u>prinjerena</u>
Vjerozakov <u>pkt</u>	Zubi <u>podjuni</u>
Stas <u>predugi</u>	Vlasi <u>crni</u>
Lice <u>okruglo</u>	Brada <u>obla</u>
Oči <u>crne</u>	Osobiti znakovi <u>—</u>
Obrve <u>crne</u>	
Nos <u>prinjeran</u>	Zanimanje <u>stolarski</u>
	<u>fonicnik</u>

Ova poslovna knjiga je u smislu § 111.
 zak. čl. XVII. od god. 1884. na temelju sli-
 dećih izprava izdana.

Naukovne vijedočve

vidi broj 10429/920.

Faksimil Poslovne knjige iz 1920.

županija Udinska, koji je te godine pristupio zadrugi. Nadalje, 18. prosinca 1874. kotarski ured šalje opomenu dužnicima da plate pristojbu ili će biti predani sudu, 8. kolovoza 1875. stiže obavijest da su potvrđena nova pravila zadruge, zatim 1. veljače 1882. kovač Berta Josip moli pomoć u novcu za gradnju izgorjelog štajgla, a 19. svibnja 1882. pristigla je prijava protiv bačvara Imbre Šormanana poradi nedoličnog ponašanja i psovanja Boga na javnom mjestu.

Što se tiče blagajne, uredno su se vodile uplate i isplate, a njeno stanje krajem svake godine nije bilo ispod 1.000 forinti. Kao što sam već rekao, uplate su bile od prinosa (članarine), globa (kazni za nepoštivanje pravila zadruge), kamata na posudbine, pristojbi za mrtvačka kola, ostalih dugova te dobrovoljnih priloga. Poradi primjera vidjet ćemo kakvi su rashodi bili recimo 1873. godine. Župniku Josipu Lehpameru za služenje mise plaćeno je 4,5 forinti, za posebne zasluge načelniku Premcu dato je 6,30 forinti, jamaru Bolti Korenu plaćeno je 0,60 forinti za dizanje mijeha crkvenih orgulja, a za pomoć nemoćnom članu Alloisu Feichtingeru isplaćeno je 5 forinti. Stolarima Petru Stanišiću i Blažu Šimonji plaćeno je 22 forinta za izradu ckenih klupa (klecala), školniku Josipu Kolaru dva forinta za pjevanje kod mise, zvonaru Josipu Horvatu za zvonjenje kod misa 50 forinti i učitelju Zlatecu 5 forinti za vođenje računa. Sve su to bili glavni troškovi i drugih godina, a k tome još se trošilo za papir i pisaci pribor (kupovan kod trgovca Semeraia), popravak i obnovu prostorija i inventara, za obnovu crkve, potrepštine za zabavu i drugo. Ujedno je zadruga davala i kredite svojim članovima na godinu dana, prosječno oko 100 forinti uz kamatu od 10%. Kasnije je ta svota bila veća i to uz kamatu od 8%. Da su imali problema s dužnicima svjedoči i spis broj 13 iz 1886. u kojem se obraćaju kraljevskoj

podžupaniji kao obrtnoj oblasti I. molbe u Koprivnici s molbom za pomoć, jer je kolar Đuro Stankir ostao dužan zadruzi 10 forinti koje je posudio čak 29. ožujka 1874. (kamata nije obračunata) kao i 8,70 forinti za godišnji prinost. Dalje se navodi da je zadruga pokušavala preko općine u Virju (u međuvremenu dužnik odselio u Molve), naplatiti dug, ali bez uspjeha.

Kad je ukinuta Vojna krajina 1871., upravu je preuzela civilna vlast, pa je osnovana Bjelovarska županija (1886. godine) koja je preuzela nadležnost nad obrtom. U tim prvim koracima civilne vlasti došlo je do jačanja manufakture i industrije u ovom dijelu Hrvatske, no gledajući nju kao cjelinu bio je to jedan od njenih nerazvijenih krajeva. Industrijski pogoni počeli su se podizati u gradovima dok je u Đurđevcu bilo pristuno mlinarstvo te proizvodnja građevinskog materijala (cigla, crijep) i soda vode. Svemu tome još treba dodati da su osnovane i tri novčarske institucije čiji su osnivači i dioničari opet bili obrtnici, a uz njih i bogati trgovci i veleposjednici. Ipak, bio je to siromašan i nerazvijen kraj gdje se većina stanovništva bavila poljoprivredom, a sav gospodarski i kulturni život u mjestima i dalje je ovisio o obrtničkom staležu. Iako je već postojala Zagrebačka trgovačka i obrtnička komora, ipak nije još imala dovoljno utjecaja na obrtništva, tako da je i dalje sve bilo vezano uz zadruge i njihovo djelovanje na ono malo područja što su ga pokrivala. Napredak se ipak vidio u otvaranju obrtničkih škola te raznih majstorskih tečajeva, a i briga vlasti za obrtništvo bila je sve veća. Najviše je bilo obrtnika čiji su poslovi bili usko vezani uz poljoprivredu i selo kao što su kolari, kovači, bačvari, lončari, mlinari, remenari i užari. Bio je razvijen i kućni obrt (tkanje i izrada drvenih vila i grablji...), te su seljaci još uvijek većinu odjevnih predmeta sami izrađivali. Zato je bilo dosta i postolara, opančara, tkalaca, krojača i klobučara. Vidan pomak zabilježen je u građevinarstvu pa se povećao broj ciglara, zidara, tesara i limara. Zbog svega toga došlo je i do potrebe udruživanja obrtnika, kao i njihove mjesne organizacije koje su bile prvi vid organiziranja obrtnika osim već postojećih zadruga. Godine 1884. donešen je i novi obrtni zakon pa su se zadruge morale ponovno registrirati. Ipak, to ne znači da je zadruga prestala djelovati. Kakva je bila uloga i svrha zadruge za nove vlasti, vidjet ćemo iz sačuvanog Pravilnika iz 1893. g. Odjelu za unutarnje poslove Kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade u Zagrebu, 6. studenoga 1891. podnijela je zadruga prijedlog Pravila Prve obrtne zadruge u Đurđevcu. No, pretpostavimo da je došlo do nekih zakonskih promjena ili je pak bilo normalno da postupak registracije dugo traje pa su nova pravila podnesena 30. srpnja 1893., da bi konačno bila potvrđena 19. studenoga 1893. Pravila zadruge potpisali su kolar Bolto Peršić kao načelnik, kolar Mijo Katulić kao podnačelnik, kovač Štefan Koren kao blagajnik i kovač Štefan Ređep kao jedan od odbornika.

Zadruga je ovaj put brojila 54 člana, od toga 17 kovača (Fusić Petar, Premac Mato, Berta Josip, Martinković Josip, Radošević Đuro, Hodalić Đuro, Ređep Štefo, Mašin Bolto, Koren Štefan, Jurišić Đuro, Đerđi Petar, Kudumija Josip i Leščan Janko) 15 kolara (Peršić Bolto, Hisinger Štefo, Dokuš Josip, Pavec Mato, Stankir Đuro, Štefec Mato, Štefoković Valent, Hodalić Ivo, Janči Marko, Dokuš Štefo, Bažulić Franc, Katulić Mijo, Mirović Martin, Koren Mato i Kolar Ludvig), 4 bačvara (Raptavi Martin, Raptavi Ivo, Baršić Franc i Domišljanović Janko), 2 remenara (Gečević Štefan i Škrlec Mijo), 2 stolara (Šegrt Đuro i Šimonji Blaž), 2 tokara (Grumerec Ivan i Obranović Antun), trgovkinja Gurgula Katarina, bravar Škripec Imbro, gostioničar Marenić Josip, medičar Zajček Ludvig i krojač Zlatec Đuro.

U tim pravilima koja se nisu mnogo razlikovala od onih iz prvog dijela 19. stoljeća, stoji da je svrha zadruge bila promicati zajedničke i stručne interese obrtnika te pridonijeti jačanju obrtništva u Đurđevcu, omogućiti dobavu sirovina na veliko kao i potrebnog alata i strojeva. Zadruga je trebala posredovati kao potreba kalfi i šegrtova, te nastojati da obogate svoje znanje. Tih su godina, kao i ranije, mladi šegrti nakon naukovanja morali "frentovati" barem tri godine stječući znanje po mnogim obrtničkim središtima Hrvatske, da bi nakon toga mogli u svom rodnom mjestu nakon položenoga

Okružna blagajna u Belovaru.

Broj 519 Razred III

Ime i prezime Nikolek Mijo

Zanimanje stolarski pomoćnik

Stan Gjurgjevac

Godina rođenja 1873

Dan pristupa 1. septnja 1893

U Belovaru, 1. septnja 1893

Predsjednik: OKRUŽNE BLAGAJNE

u
BELOVARU.

[Handwritten signature]

TISKAN U FLEISCHMANN-U U BELOVARU.

Faksimil Knjižice Okružne blagajne za potporu bolesnika u Bjelvoaru iz 1893.

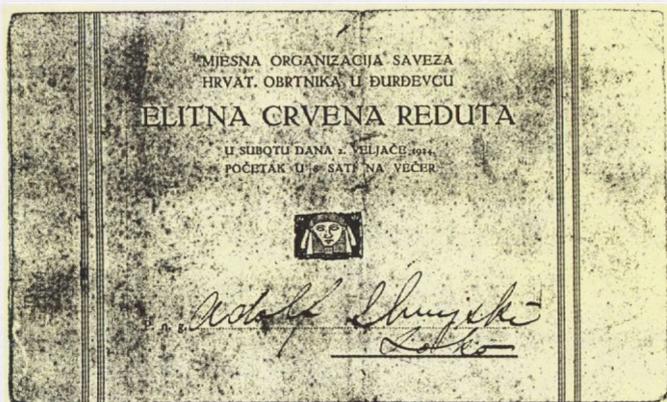
stručnog ispita otvoriti i sovju obrtničku radnju. Nadalje, zadruga je imala putem pomirbenog povjereništva zadatak da riješi eventualne razmirice ili sukobe između zadrugara ili kalfi. Jedan od glavnih zadataka, a taj je ostao i sve do 1941., bio je stvoriti zadružnu blagajnu s ciljem materijalne potpore članova u vidu posudbine ili pomoći obitelji prilikom smrti umrlog zadrugara. Isto tako su svi obrtnici, bez obzira bili članovi zadruge ili ne, mogli pristupiti Bjelovarskoj okružnoj blagajni za potporu bolesnika, koja je osnovana 10. travnja 1893. u Bjelovaru. Kalfu je prilikom zaposlenja svaki obrtnik bio dužan prijaviti ovoj blagajni. Po današnjim mjerilima to bi se moglo zvati kao zdravstveno osiguranje. Svaki poslodavac je plaćao 1/3 sam, dok je ostale 2/3 namirivao iz plaće namještenika. Onaj koji je dobrovoljno pristupio blagajni sam je za sebe plaćao prinos. Šegrt je također mogao biti članom blagajne, samo u slučaju ako je dobivao nekakvu naknadu za rad, koja se određivala ugovorom između poslodavca te roditelja ili skrbnika tog šegrt. Ako je koji član blagajne obolio,

imao je pravo na besplatnu liječničku pomoć, lijekove i ostala medicinska pomagala te hranarinu za bolničko liječenje, i to najviše za 20 tjedana. Ako bi koji član umro, obitelj bi dobila pomoć 20% vrijednosti od njegove plaće.

Članom zadruge mogao je postati svaki obrtnik, kalfa ili tvornički radnik koji je bio nastanjen na području zadruge, a to je u ovom slučaju općina Đurđevac. Članovima su mogle biti i udovice ili maloljetni nasljednici umrlog člana zadruge, samo ako su i dalje nastavili s radom obrtništva. Zadruga se financirala od uplata prijemnine (6 forinti), godišnjim prinosom (1 forint), kamatama od prinosa, uplatama globe, pristojbama za mrtvačka kola te dobrovoljnim prilozima. Svaki član je imao pravo sudjelovanja u radu glavne skupštine, kod izbora predsjedništva i odbora, te uživati sve one pogodnosti koje su mu pravilima propisane. Samo udovice i maloljetni nasljednici nisu mogli sudjelovati u radu glavne skupštine, već ih je mogao zastupati samo opunomoćenik koji je također zadrugar. Dužnosti zadrugara su bile da uredno uplaćuje prinose, obavlja dužnosti odbornika ako je izabran u koji odbor te da se pokorava odredbama glavne skupštine ili odbora. Istupiti iz zadruge imao je pravo svaki član ako je podnio pismenu prijavu predsjedništvu do mjeseca rujna, s time da namiri sve obveze za tekuću godinu. Skupština se sastajala jedanput na godinu, a zaključke je mogla donositi samo uz prisutnost barem četvrtine zadrugara i to natpolovičnom većinom prisutnih. Predsjedništvo se sastojalo od predsjednika i dva potpredsjednika. Predsjednik je sazivao skupštinu, odborske sjednice i pomirbeno povjerenstvo te nadzirao rad odbora i blagajnika. Ujedno je predstavljao zadrugu pred vlašću. Zamijeniti ga je u njegovoj odsutnosti mogao onaj potpredsjednik koji je izabran većim brojem glasova. Zadaća odbora je bila birati blagajnika, pisara i podvornika, ustanovljenje dnevnog reda skupštine te predlaganje članova za isključenje (koji nisu platili prinos ili su se svojim ponašanjem ogriješili o pravila). Ujedno su i svi punoljetni odbornici bili i članovi pomirbenog povjerenstva. Što se tiče rada blagajnika, čim bi se u blagajni našlo 20 forinti, bio je dužan novac uložiti u novčani zavod i to u onaj po dogovoru s predsjednikom zadruge. Dužnosti pisara su bile pisanje zapisnika glavne skupštine i vođenje zadružnih knjiga. Podvornik je raznosio pozive i čistio zadružne prostorije.

Prema Obrtnom zakonu iz 1884. (paragraf 111. zakonski član XVII.) svaki kalfa morao je posjedovati poslovnu knjigu izdanu i ovjerenu od kotarske oblasti, u kojoj su bili naznačeni osobni podaci (ime i prezime, mjesto rođenja, općina i kotar), podaci osobnog opisa kao što su stas, lice, oči, obrve, nos, usta, zubi, vlasi, brada te godina rođenja i vjerezakon (vjeroispovijest). Na drugoj strani upisivalo se ime, prezime i zanimanje poslodavca, datum početka službovanja, zanimanje kalfe te dan svršetka službe. Sve je to upisivao i pečatom ovjeravao pisar kotarske oblasti. Svaki kalfa je mogao slobodno birati kod kojeg će obrtnika raditi pod uvjetom da ima otpusnu svjedodžbu prijašnjeg poslodavca koju je ovaj dužan dati kalfi uz otpusni rok od 15 dana. Prije samog zapošljavanja poslodavac, odnosno obrtnik, sklopio je s kalfom ugovor o radu. Bez otpusnog roka obrtnik je mogao dati otkaz kalfi samo ako je učinio krađu, zlostavljao namještenike, gazdu ili članove njegove obitelji, ako je neopravdano bio odsutan s rada najmanje jedan dan, ako je dobio zaraznu bolest te ako je zloupotrijebio gazdino povjerenje ili svoj položaj. Ako je kojim slučajem otišao u vojsku, prestaje mu ugovor, a ako je pozvan kao pričuvnik ili domobran na vojnu vježbu, ugovor se nije raskidao. Za trajanja vježbe nije dobivao plaću.

Što se tiče ovoga vremenskog perioda broj članova zadruge je rastao, pa bih slobodno mogao reći da se i broj obrtnika u Đurđevcu, pa tako i u cijelom kotaru, povećavao. Broj članova se kretao oko šezdesetak, da bi od 1907. pa do 1910. zadruga imala najviše članova. Od 1911. broj članova postupno opada, da bi pred drugi svjetski rat, odnosno 1941., imala 55 članova. Kao i dosad najviše je bilo kovača, kolara i stolara. Točnije, 1902. bilo je 25 kovača, 14 kolara, 7 stolara, 2 tokara, kramar (sitničar), gostioničar, bravar, medičar, bačvar i krojač. Svi su oni bili iz Đurđevca osim Ludviga

Faksimil Pozivnice mjesne organizacije Saveza hrvatskih obrtnika

Kolara, sitničara iz Čepelovca i Štefe Henca iz Šemovaca. Ostalih 5 članova bile su udovice umrlih članova zadruga. Od 107 zadrugara 1907., kad ih je bilo najviše, upisan je 21 kovač, 15 kolara, 9 stolara, 3 tokara, 3 ratara, 2 bačvara, medičar, krojač, sitničar, remenar, ciglar, postolar, dimnjačar te jedan član nepoznata zanimanja. Zanimljivo je da su članom zadruga 1907. postala i 3 ratara. Bili su to prvi članovi zadruga koji nisu ničim bili vezani uz obrt. Razlog njihova ućlanjenja najvjerojatnije je pripomoć koju bi dobili od zadruga za slučaj smrti, kakve druge nesreće ili potrebe. Pretpostavljam da se raznim zakonskim mjerama tako i ostalim osobama dozvolilo članstvo. U ovom vremenskom periodu kako sam već napomenuo, predsjednik zadruga je bio Bolto Persić, potpredsjednik Mijo Katulić, a Štefan Koren blagajnik (svi od 1893. do 1902.). Puni osam godina, od 1902. do 1910., predsjednik je bio kovač Štefan Koren, dotadašnji blagajnik, potpredsjednik kolar Marko Janči, a blagajnik opet kolar Mijo Katulić. Remenar Eduard Sestrić 1910. postaje blagajnikom, kao i kolar Ivan Hodalić potpredsjednikom, dok je Štefan Koren i dalje na staroj dužnosti. Vodstvo se opet mijenja 1913., kovač Ivo Bažulić kao predsjednik, Koren preuzima blagajnu, dok Hodalić ostaje potpredsjednik. Ovo vodstvo ostalo je sve do 1919. godine. Valja napomenuti da je Štefan Koren obnašao funkcije predsjednika i blagajnika više od 26 godina, što bi se moglo protumačiti da je bio ugledan, pošten i odan svome poslu.

Svi zadrugari plaćali su godišnji prinos (članarinu) od 1 krune, samo su predsjednik, potpredsjednik, blagajnik i zapovjedonoša bili oslobođeni prinosa. Kod blagajnika je on morao biti uplaćen do mjeseca rujna. Kako svi nisu bili u stanju platiti, neki su ga platili i poslije obračuna. Ono se vršilo osobno, no u rubrici sitničara Ludviga Kolara iz Čepelovca piše da je 1902. po nekom Mati Tomašku poslao 7 kruna duga i 2 krune prinosa. Kako je plaćao u više navrata, razlog bi mogao biti starost ili nemogućnost osobnog dolaska u Đurđevac. Dugovanja su se redovito bilježila, pa su mnogi zbog duga bili isključeni iz zadruge, kao stolar Blaž Šimonji 1909. zbog 10 kruna, i to odlukom skupštine. Međutim ima zabilježen primjer da je skupština 1909. kovaču Đuri Hodaliću oprostila dug od 2 krune iz meni nepoznata razloga. Što se tiče primarine (upisnina) izgledalo je ovako: obrtnici su plaćali 8 kruna, za razliku od 6 kruna iz 1893., kalfe 4 krune, žene, odnosno udovice bivših zadrugara 12 kruna, a ostali 24 krune s time da ne mogu obnašati nikakve dužnosti jer nisu obrtnici po zanimanju. Godine 1907., točnije 27. srpnja, u zadrugu je primljen ciglar Dominik Patriarka, vlasnik ciglane uz cestu Đurđevac-Virje, sa obvezom uplate primarine od 24 krune i to bez izvršenja dužnosti. Kako je to bila najveća svota primarine, a plaćali su je neobrtnici, pretpostavljam da je ta tarifa bila i za tvorničare, jer je on u svakom slučaju prije bio tvorničar nego obrtnik. K tome još treba napomenuti da je obitelj zadrugara u slučaju njegove smrti dobila 40 kruna pogrebnine. Ponekad je znala odobriti pripomoć obrtniku prilikom smrtnog slučaja u obitelji. Kao prije, tako je i sada zadruga davala posudbine na godinu dana uz kamatu od 8%. Zanimljivo je da se zadruga brinula i za umrlog člana, ako joj je ovaj ostavio dio imovine. Na taj račun redovito je uplaćivala mise i sve ostalo što ide uz njih. Znatan dio novca dolazio je u blagajnu od naplate troškova za sprovod. Naime, kao što je bilo i prije 1893., zadruga je posjedovala mrtvačka kola pa je obavljala prijevoz i pružala ostale usluge vezane uz pokop. Za ono doba to je bio veći trošak nego inače, tako da su samo imućniji mogli koristiti te usluge i to ne samo u Đurđevcu, već i u okolnim mjestima (Kalinovac i Pitomača). Koliki su bili izdaci, na što je sve trošila zadruga vidi se na primjeru iz 1902.:

1. Plaćeno zvonaru Ružiću	1 kruna
2. Plaćeno Ludvigu Zajčeku za svijeće	16 kruna
3. Plaćeno Štefi Šegrtu za popravak našeg ormara	10 kruna
4. Plaćeno Jakupčiću za popravak remena na barjaku	3 krune
5. Plaćeno Štefanu Korenu za stan i pisariju	22 krune
6. Plaćeno župniku Banešu	4 krune
7. Plaćeno organisti	2 krune
8. Plaćeno jamaru Jozeku	1 kruna
9. Papir pisaćí 10 kom.	0,16 kruna
10. Trošak za podvornika kod sv. Mise	3,44 krune
11. Biljeg	0,14 kruna
12. Barut i kitice kod Brenera	10,40 kruna
13. Plaćen težak za pucanje	1 kruna
14. Trošak za podvornike	3 krune
15. Plaćen kočijaš za vožnju pok. Imbre Škripca i svijeće	2,16 kruna
16. Papira 10 araka	0,16 kruna
17. Plaćeno Šavoru za popravak lampaša	2,60 kruna
18. Plaćen kočijaš i svijeća za sprovod Jakupčickin	2,16 krune
19. Plaćeno za svijeću na sprovodu Lesničarki	0,16 krune
20. Plaćeno kočijašu i za svijeću, za sprovod Klikic	1,76 krune
21. Plaćen porez za l. Obrtnu zadrugu	0,97 krune
22. Tinta i flašica	0,20 kruna
23. Plaćeno vino za zabavu	50 kruna

Kako su i pojedini trgovci i gostioničari bili članovi zadruge, nije zanemarivo i njih spomenuti. Prvog trgovca zabilježio sam 1902. a bio je to sitničar Ludvig Kolar, i to iz Čepelovca. Slijedeći je bio Jakup Horvat 1919., Štefo Koren 1922., te Robert Brenner 1929. Obitelj Brenner bila je poznata po svojoj trgovini i u široj okolici. Trgovinu je otvorio Robertov otac Ferdinand 13. ožujka 1897., i to mješovitom robom. On je umro 1910., a do 10. svibnja 1919. trgovina je glasila na ženu mu Vilhelminu, a kasnije na sina Roberta. Trgovci koji su radili u Đurđevcu od 1876. bili su uglavnom Nijemci ili Židovi, kao što su Ludvig Winkler (otvorio trgovinu 20. svibnja 1876.), Eduard Nötig (otvorio trgovinu 3. lipnja 1876.), bio je veleposjednik i vlasnik paromlina, Sigmund Singer (otvorio trgovinu 16. rujna 1876.), Emanuel Braun (otvorio trgovinu 24. veljače 1894.), već spomenuti Ferdinand Brenner, te Jacob Gotlieb (otvorio trgovinu 10. svibnja 1913.).

Prvi gostioničari kao članovi zadruge bili su Lujo Kresinger 1926. te slijedeće godine Taliko Fantoni koji je posjedovao i prvo kino u Đurđevcu. Bila su to svega dvojica za razliku iz vremena Vojne krajine, kad ih je bilo desetak. Nešto pobliže o obrtu na području đurđevačkog kotara saznao sam iz župljanskih izvještaja. O samom Đurđevcu nisu iznosili podatke o broju obrtnika jer nije imao status grada kao što su to imali Bjelovar, Koprivnica i Križevci. Ipak, prema broju obrtnika cijelog kotara donekle se može odrediti omjer i u Đurđevcu.

Dakle, osnivanjem Bjelovarske županije došlo je do naglog razvoja obrta na cijelom tom području, a naročito u Đurđevcu. Tako je na osnovi Obrtnog zakona od 1. listopada 1884., a zakonskog člana VIII. i naredbe bana od 29. siječnja 1887. izdan nalog kotarskim oblastima da obave prvi popis svih obrtnika, kalfi i šegrta. Obrtnici su morali pismenim putem zatražiti obrtnice te priložiti ugovore s namještenicima. Tako je u prvi mah izdato oko 300 obrtnica na županiji, no iz kotara Đurđevac nije bio zadovoljavajući odziv, pa su bili kažnjeni svi oni koji se nisu prijavili. Ukupna kazna iznosila je 250 forinti, što je bilo najviše na cijeloj županiji. Bio je to posao obrtnih pouzdanika koji su djelovali u područjima kotarskih oblasti. Pregledavali su radnje, kontrolirali prijavljivanje obrtnika, kalfi i šegrta, polaganje šegrta u šegrtske škole te pazili da se ne bi radilo nedjeljom. K tome su još osnivana obrtnička vijeća sastavljena od 4 člana i 4 zamjenika koji su obvezno morali biti obrtnici ili trgovci. Polovicu njih birala je županijska uprava, a polovicu Trgovačko-obrtna komora u Zagrebu. Vijeća su redovito tokom godine također pregledavala radnje te kontrolirala njihov rad i poslovanje. Tako je iduće godine popisom ustanovljeno da na području kotara djeluju 623 obrtnika (vidi tabelu 1) od čega najviše kovača, postolara, stolara i kolara. Iako su imali više obrtnika od drugih kotara, najviše su se grijesili o zakon, tako da su za 50 prekršaja platili 284 forinti globe. Uzmimo za primjer 1896. kada je naš kotar imao 488 obrtnika, kotar Bjelovar 399, kotar Križevci 351, kotar Koprivnica 339, kotar Čazma 238, kotar Kutina 211, a kotar Garešnica samo 85 obrtnika. Već 1915. Koprivnica se raz-

TABELA 1: Broj prijavljenih obrtnika kotara Đurđevac 1888. god.

Obrtnik		Obrtnik	
kovač	147	tkalac	5
postolar	119	krojač	20
kolar	53	mesar	11
stolar	43	trgovac	28
opančar	30	bravar	13
bačvar	41	klobučar	7
pekar	15	mlinar	35
lončar	24	sitničar	32

vila kao gradsko središte pa je njezin kotar imao najviše, 884 obrtnika, od čega 558 u samom gradu. Đurđevački je kotar još uvijek bio dosta blizu sa 742 obrtnika dok su kotari Križevci i Bjelovar imali 730, odnosno 405 obrtnika.

Prilike u ovom kraju poslije prvoga svjetskog rata bile su slične kao i početkom stoljeća. Posljedice rata kao i iz njega nastala ekonomska kriza odrazile su se na cjelokupno gospodarstvo ovoga dijela Podravine, koje se našlo na periferiji gospodarskog razvoja stare Jugoslavije. Još uvijek je ovo bio kraj gdje je poljoprivreda bila glavna grana privrede, tada još uvijek nerazvijena, iako se osjetio vidan pomak kasnijih godina. Kao i dosad, obrtništvo je i dalje bilo na drugom mjestu, odmah iza poljoprivrede. Zabilježen je porast broja obrtnika kao i priučenih koji su radili kod kuće, jer se selo i dalje svim potrepštinama opskrbljivalo od obrtnika. Zato je obrt u tim krajevima, a pogotovo u Đurđevcu, nakon poljoprivrede ostao glavna djelatnost. U tom poslijeratnom periodu obrtnička zadruga pomalo je gubila svoj značaj, iako je još uvijek bila prisutna i imala svoje mjesto u obrtništvu Đurđevca. Sve više je poprimala ulogu humanitarne, potporne i pogrebne organizacije, dok je unapređenje obrta na sebe preuzela mjesna organizacija Saveza obrtnika. Ipak, neke tradicije koje su bile vezane za zadruge prihvatio je i Savez obrtnika. Tako je, naprimjer, 1924. u Đurđevcu organizirana fašenska zabava u svratištu "Preradović" (današnje "Fišerovo", iznad gostionice "Graničar"). Nastupala je vatrogasna glazba, birana je najljepša maska, a sve to uz glazbu Ružičevih mužikaša. Od ukupnog prihoda zabave 25% je darovano Vatrogasnom društvu za nabavu glazbala. Međutim, do velike promjene dolazi 1931. kada se uvodi Zakon po radnjama koji zamjenjuje stari obrtni zakon iz 1884. Odmah zatim, već iduće godine, osniva se Savez zanatlija, a 1933. formira se Zanatska komora u Zagrebu. Tako je i u Đurđevcu osnovano Udruženje zanatlija za srez Đurđevac 6. studenoga 1932. u kojem je bilo registrirano 785 članova, što je bilo najviše na području cijele komore, normalno, osim Zagreba. Predsjednik udruženja do 1935., kao i dugogodišnji vijećnik u Zanatskoj komori, bio je Dragutin Židovec, krojač. Njegov zamjenik u vijeću bio je postolar Dragutin Vrhovski iz Đurđevca. Mislim da je tada pa sve do rata nastupilo zlatno vrijeme obrtništva na području sreza kao i u samom Đurđevcu. Tih godina bilježe se najveći broj obrtnika i obrtničkih radnji na području komore (tabela br. 2), te je sve više rastao. Godine 1934. u samom Đurđevcu bila su registrirana 164 obrtnika (tabela br. 3) koji su uredno plaćali porez, što je bilo 20% od svih obrtnika tadašnjeg sreza. Iz toga se može zaključiti da su i ostala veća mjesta na području sreza imala također veoma razvijeno obrtništvo. Od tih 164 obrtnika, najviše je bilo kolara i krojača (22), zatim postolara (20), stolara (16), kovača (11), zidara (8) itd. Znači da je obrt i dalje bio usko vezan uz poljoprivredu i seoski način života, da se seljak još uvijek služio kolima i konjima, a odjeću i obuću uglavnom nabavljao od obrtnika. Dobar dio obrtnika ujedno se bavio i poljoprivredom jer su im pojedina

TABELA 2:

Broj registriranih i neregistriranih radnji i broj članova Udruženja zanatlija Đurđevac 1933 - 1938. g.

god.	registrirane radnje	neregistrirane radnje	broj članova	broj pomoćnika	broj naučnika
1933.	807	108	785	185	102
1934.	813	100	795	232	122
1935.	814	99	786	234	126
1936.	-	-	781	274	154
1937.	-	-	800	231	174
1938.	-	-	820	208	212

zanimanja bila sezonska (zidari, tesari...), ili im je obrt služio kao dopuna poljodjelstvu. Te godine Đurđevac bilježi jednog knjigovežu, tvornicu soda vode, proizvođača cementnih proizvoda, zlatara, fotografa, klesara, živodera, i izrađivača lijesova. Zadruga je tada imala 64 člana od kojih njih 24 nisu bili obrtnici, a bile su to udovice bivših zadrugara, trgovci, ratari, činovnici i gostioničari. Ostalih 40 obrtnika činilo je 25% od ukupnih 164 koliko je radilo te godine. Do 1941. udio obrtnika u zadrugi sve je više padao u korist Udruženja zanatlija koje je preuzelo nekadašnju ulogu obrtničke zadruge.

Razloga takvog porasta bilo je više. Jedan je, kao što sam već rekao, taj što je dijelu tih obrtnika poljoprivreda bila osnovno zanimanje, a obrt dopuna, čemu je uzrok bilo siromaštvo i težak položaj sela. Drugi bi razlog mogao biti što je Podravec oduvijek poznat kao vrijedan i pošten radnik. Glavni je razlog taj što je otvaranjem šegrtskih škola naglo porastao broj naučnika i pomoćnika, a ujedno je bilo i vrijeme krize, tako da su mnoga udruženja zanatlija po srezovima imala članarine i upisnine koje obrtnici nisu mogli plaćati. Ujedno su bila u teškom financijskom stanju, pa su počela naplaćivati pristojbe za poslovne knjige, pomoćničke ispite, takse naukovnih ugovora i sl. U Đurđevcu je udruženje 1933. naplaćivalo 10 dinara upisninu, dok se ona u ostalim kretala čak i do 200 dinara, te članarinu 26 dinara, koja je bila manja u većini preostalih udruženja. Porez se plaćao paušalno, što je određivao porezni odbor od 4 člana, naravno, obrtnika. Tako su se i oni siromašniji mogli baviti obrtom. Takvo stanje bilo je sve do početka rata. Mnogi su obrtnici radili i za NDH jer naš kraj nije bio u središtu ratnih sukoba. Poslije drugoga svjetskog rata dio njih je prestao raditi zbog raznih zabrana komunističke vlasti, tako da ne vjerujem da će ikad Đurđevac zabilježiti ovakav uspon obrtništva.

TABELA 3: Popis prijavljenih obrtnika iz Đurđevca za 1934. godinu

Prezime i ime	Zanimanje
Antolić Mijo	bačvar
Bakić Matija	krojač
Balatinec Mato	krojač
Balatinec Mihovil	krojač
Balatinec Martin	cementna roba
Balatinec Štefo	kolar
Baltić Đuro	krojač
Blaško Stjepan	bravar, limar
Benko Đuro	postolar
Berta Josip	zlatar
Berta Matilda	krojačica
Bezek Janko	postolar
Blaško Tomo	stolar
Čerček Ivan	zidar
Čipić Nikola	kolar
Čizmešija Nikola	postolar
Crnić Valent	stolar
Cugovčan Matija	bojadiser
Dobravec Bolto	fotograf
Dokić Martin	postolar
Dokuš Đuro	dimnjačar
Dolencić Blaž	lončar
Dolencić Đuro	medičar
Dolencić Ignac	lončar
Domitrović Franjo	stolar
Domisljanović Ivan	bačvar
Domisljanović Josip	bačvar

Prezime i ime	Zanimanje
Drakšić	klobučar
Drobnik Mihail	limar
Fantoni Ilija	zidarski majstor
Ferenčić Mato	kolar
Ferenčaba Ivan	klesar, beton. proizv.
Filipović Andrija	klobučar
Filipović Franjo	klobučar
Filipović Ivan	klobučar
Filipović Mijo	postolar
Filipović Stjepan	klobučar
Fišer Dragutin	kobasičar, mesar
Fucak Đuro	kovač
Fuček Ivan	stolar
Fuček Ivan	kolar
Fuček Mijo	stolar
Fuček Stjepan	nepoznato
Fusić Mijo	stolar
Globan Ivan	kolar
Grabler Sama	remenar, tapetar
Grganja Mato	krojač
Đumbir Ivan	medičar
Đurišević Ivan	tokar
Hajduković Josip	stolar
Hasan Stjepan	stolar
Hloušek Vjekoslav	stolar
Hodalčić Stjepan	kolar
Holer Lujo	krojač

Prezime i ime	Zanimanje
Horvat Đuro	mesar, kobasičar
Horvat Juraj	postolar
Horvat Luka	postolar
Horvat Matija	pekar
Horvat Stjepan	postolar
Holer Franjo	postolar
Holer Stjepan	kovač
Holer Vinko	postolar
Ivković Drago	medičar
Ivković Milan	brijač
Jakupčić Petar	remenar
Janči - nasljednik	mlin, pilana
Janaček Ljudevit	postolar
Jendrašić Luka	krojač
Jendruša Đuro	kovač
Juriša Stjepan	postolar
Kambić Jakub	kovač
Kirin Dragutin	bravar
Kiš Terezija	živoder
Kitonić Ivan	pekar
Kolar Franjo	kovač
Kopas Blaž	kožar
Kopričanec Ivan	zidar
Koren Dragutin	kolar
Kovač Valent	kolar
Kovačić Ferdo	postolar
Kranjčev Franjo	kolar
Kranjčev Mato	stolar
Kresinger Lujo	mesar, kobasičar
Kresinger Josip	mesar, kobasičar
Krušec Petar	zidar
Kurtić Franjo	kolar
Kutičić Stjepan	krojač
Lacković Mato	zidar
Lacković Mijo	strojobr., limar, meh.
Lazar Ignac	stolar
Lazić Marija	udovica, pok. muž brijač
Legradi Franjo	stolar
Legradi Mato	tokar
Lesničar Antun	zidar
Lesničar Ivan	stolar
Lesničar Stjepan	krojač
Lovrenčić Ladislav	soboslikar i ličilac
Magdić Matej	krojač
Magdić Mijo	kotlar
Majetić Valent	kovač
Majstorović Petar	postolar
Majstorović Sofija	krojačica
Martinčić Bolto	kolar
Martinčić Ivan	kolar
Martinčić Mato	kolar
Matejak Luka	kolar
Mavračić Roza	krojačica

Prezime i ime	Zanimanje
Mežnarić Pavao	pekar
Mihalić Ilija	užar
Miholek Mijo	izrada lijesova
Novak Dragutin	mesar, kobasičar
Novak Jakob	mesar
Nikša Franjo	postolar
Obranović Mato	tokar
Pakozdi Mijo	kovač, potkivač
Patačko Đuro	tesar
Patačko Đuka	kolar
Patačko Rok	krojač
Pavleković Luka	kolar
Pavleković Mijo	kovač
Pintar Milan	krojač
Plantek Ivan	brdar
Plazek Đuro	krojač
Plazek Kristina	soda voda
Posavec Ivan	limar, vodoinstalater
Posavec Ivan	stolar
Potec Marijan	strojbravar
Prišlin Đuro	bačvar
Raknić Josip	postolar
Raknić Petar	postolar
Rasinec Đuro	krojač
Ređep Rudolf	stolar
Rožman Matija	krojač
Seleš Mijo	bačvar
Sestrić Eduard	remenar
Slunjski Matija	kožar
Šandor Petar	zidar
Šavor Josip	građ. strojobr., meh.
Štefanec Ivan	kovač
Štefanić Ivan	krojač
Štefinec Đuro	kolar
Štefinec Đuro	remenar
Štefinec Mato	zidar
Šulcek Franjo	kovač
Švaco Ignac	krojač
Švaco Tomo	krojač
Turković Ivan	bačvar
Turković Martin	stolar
Turković Mijo	postolar
Valek Matija	brijač
Vargović Janko	kovač
Weiner Miroslav	knjigoveža
Vrhovski Dragutin	postolar
Vimer Ignac	kolar
Židovec Dragutin	krojač
Matiša Andrija	kolar
Mlinarić Đuro	kolar
Bešenić Josip	stolar
Matejak Nikola	postolar
Čaušić Stjepan	krojač

Na kraju možemo zaključiti da je obrtna zadruga u Đurđevcu prva svojom zanatskom, humanom i potpornom važnošću odigrala jednu od najvažnijih uloga u razvoju obrtništva u Đurđevcu, pa čak i onda kada je bila na zalasku svojeg djelovanja. Ostat će prepoznatljiva po svojoj humanosti i dobrotvornosti jer je priskočila u pomoć ne samo svojim članovima i uvijek je iznalazila novac za pomoć, što ju je i održalo tolike godine. Zadruga je dugo njegovala stare tradicije još iz cehovskih dana. Priređivala je zabave za fašenk i Sv. Florijana, bila su tu obvezna prisustvovanja svečanim skupštinama i misama u čast svog patrona Sv. Florijana, zatim svečane crkvene i vatrogasne povorke sa bogato urešenim zastavama i ostale proslave. Mnogima i danas živima ostale su u sjećanju svečane pogrebne povorke i konji s perjanicama upregnuti u crne kočije. To je bilo u djelokrugu zadruga, naročito zbog toga što je to bio u prvim godinama ovog stoljeća jedan od važnijih prihoda zadruga. Obrtnici, članovi zadruga, oduvijek su bili nositelji cjelokupnog gospodarskog, društvenog i kulturnog života u Đurđevcu. Ujedno, bili su to najimućniji i najugledniji stanovnici, od onih prvih doseljenih obrtnika stranaca pa do kasnijih Židova i na kraju naših ljudi. Bili su jedni od glavnih osnivača Vatrogasnog društva, pjevačkog društva "Preradović" i čitaoničkog društva koja su i materijalno potpomagali, a kasnije uz trgovce i glavni dioničari prvih banaka u Đurđevcu. Mnogi ugledni obrtnici prošli su kroz zadrugu kao što su: kovači Luka Turković i Štefan Koren kao dugogodišnji članovi uprave, tkalac Alois Feichtinger, kovač Petar Fusić, bačvar Martin Raptavi, licitar Ludvig Zajček, kovač Mato Premac, kolar Štefo Hisinger, sitničar Ludvig Kolar, tokar Antun Obranović i drugi dugogodišnji članovi. Članovima zadruga bili su i ugledni trgovci i veleposjednici Eduard i Slavoljub Nötig, trgovci Ljudevit Winkler, Sigmund Singer i Robert Brenner, gostioničari Lujo Kresinger i Taliko Fantoni te ciglar Dominik Patriarka. Osim poznatih koji nisu bili članovi zadruga obavezno valja istaknuti krojača Dragutina Židovca, predsjednika Udruženja zanatlija i vijećnika u Zanatskoj komori između dva rata te poznatog lončara Blaža Dolencića i prezimenjaka mu Đure, medičara.

O II. i III. Obrtnoj zadrugi nisam ništa doznao, iako su postojale. Zato neka one kao i razvoj poslijeratnog obrtništva i ostala neistražena područja o obrtništvu u Đurđevcu, kojih ima mnogo, budu nekome cilj detaljnijeg i cjelovitijeg istraživanja, a ovaj prilog neka bude poticaj. Đurđevčanima pak neka bude saznanje da je Đurđevac bio jedno od najjačih obrtničkih središta ovog stoljeća u Hrvatskoj, odnosno do drugoga svjetskog rata, što malo tko zna.

IZVORI I LITERATURA:

1. Dr. Dragutin Feletar, *Podravina, Koprivnica, 1973.*
2. Dr. Dragutin Feletar, *Podravina, Koprivnica, 1988.*
3. Đuka Tomerlin - Picok, *Življeње v (najstarešem Đurđevcu, Đurđevac, 1989.*
4. Franjo Horvatić, *Iz povijesti koprivničkih cehova, Podravski zbornik, 1976.*
5. Imenik i blagajničke knjige Prve obrtne zadruga u Đurđevcu od 1866. do 1902, *Gradski Muzej Bjelovar*
6. Imenik i blagajničke knjige Prve obrtne zadruga u Đurđevcu od 1902. do 1945. i ostali dokumenti iz vlastite zbirke
7. Izvještaji Bjelovarsko - križevačke županije od 1886. do 1915, *Historijski arhiv Bjelovar*
8. Izvještaji Trgovačke i obrtne komore u Zagrebu za 1926. i 1927, iz knjižnice Duke Tomerlina - Picoka
9. Izvještaji Zanatske komore u Zagrebu od 1933. do 1938. iz knjižnice Duke Tomerlina - Picoka
10. Mirko Lauš, *Prva obrtna štedno - kreditna zadruga u Pitomači, Podravski zbornik, 1981.*
11. Paskal Cvekan, *Đurđevac kakav nije poznat, Đurđevac, 1991.*
12. Pravila Prve obrtne zadruga u Đurđevcu iz 1893, iz vlastite zbirke
13. Registar za društvene tvrtke 1876 - 1941, *Historijski arhiv Bjelovar*
14. Registar za inokosne tvrtke 1876 - 1942, *Historijski arhiv Bjelovar*
15. Spomenspis Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu, Zagreb, 1927. iz knjižnice Duke Tomerlina - Picoka
16. Stjepan Blažeković, *Bjelovarsko - križevačka županija, Bjelovarski zbornik, 1990.*
17. Stjepan Blažeković, *Prilozi za povijest Bjelovara, Bjelovarski zbornik, 1991.*
18. Evidencija članskog doprinosa, *Zanatsko - komunalna komora, Povjereništvo Đurđevac, Histroijski arhiv Bjelovar.*